

KÖNYVESPOLC

PESTY FRIGYES BARANYAI HELYNÉVGYŰJTEMÉNYE

Örömhír, hogy Pécsen 2019-ben a Csorba Győző Könyvtár kiadásában megjelent Pesty Frigyes nagy értékű munkája, a *Baranya vármegye helynévtára 1864–1865* című gyűjtemény.

Az igen tetszetős, 423 oldal terjedelmű kiadvány a XIX. századi települések helyneveit közli, az eredeti kézirat szerint betűhíven. 1864–1865-ben még a Drávaszög községei is Baranya megyéhez tartoztak. A könyv 351 községből közöl helynévi adatokat az akkori adatközlők (előljárók, jegyzők, papok) írásos adatai és részben a még élő szájhagyomány alapján. Minthogy Pesty Frigyes helynévi gyűjteményében a nyelvi adatokon kívül helytörténeti vonatkozásokat is találunk, fontosnak tartották a közzétevők, hogy ezek is szerepeljenek a kiadványban. A most kiadott könyvnek tehát kiemelkedő névtani és helytörténeti értéke van.

A bevezető tanulmányban ismertetik a közzétevők, hogy mikor és milyen gyűjtési módszerrel készült a névgyűjtemény adattára (7–9.), közlik a gyűjtés szempontjait és az arra való felhívást, illetve az *Utasítás* szövegét (9–11.). A helynévgyűjtés módozataira való utalás (11–13.) után kapunk magyarázatot arra, hogy a szájhagyománynak milyen szerep jutott Pesty Frigyes baranyai helynévanyagában (13–17.). A könyv használatát segíti *A közreadás módja* című fejezet (17–18.).

A 19–23. oldalakon olvasható Pesti János tanulmánya *Pesty Frigyes helynévtárának*

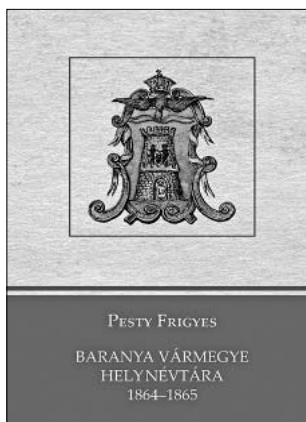
névtudományi jelentőségéről címmel. Itt érdemes megemlíteni, hogy *A Baranya megye földrajzi nevei* (I–II. Szerk.: Pesti János. Pécs, 1982) közzététele előtt e sorok írója mikrofilmről kijegyzetelte Pesty adattárából a baranyai települések helyneveit és ezeket a névadatokat a közzétevők egyeztetették az élőnyelvi gyűjtés, valamint a Baranya Megyei Levéltárban és a Káptalani Levéltárban őrzött kézíratos térképek adataival. Így vált csak lehetővé, hogy Pesty adatainak nagy részét lokalizálni lehetett, és ezek a nevek

már térképi számot is kaptak. Mondhatjuk, hogy a Pesty-fele helynévgyűjtemény – használhatósága tekintetében – hozzá van kötve a *Baranya megyei földrajzi nevei*hez, illetve annak adatait hitelesítik a Pesty-féle gyűjteményből származó helynevek. Örülök annak, hogy a Pesty-féle névadattár általam kiírt helyneveinek listáját átadhattam Máté Gábornak, illetve a most megjelent

könyv szerkesztőinek, és így segíthettem a kézírással rögzített nevek helyes olvasatát, értelmezését.

Három szép színes térképlap (Baranya megye térképe 1842-ből, 1869-ből és Cserkút község kataszteri térképének előrajza, vázlata 1858-ból) segíti a települések elhelyezkedésében való eligazodásunkat; illetve a cserkúti térkép mintát ad a helynevek egykori írásmódjáról és a nevek helyazonosító szerepéről.

A könyv címlapján Baranya megye címere látható. (Ezen két személy tartja a hatalmas szőlőfürtöt, a hevenget. Ez a motívum utal a megye szőlő- és bortermelő hagyományaira.) A fülszövegek ismertetik

a kiadvány fontosságát, illetve Pesty Frigyes tudományos munkásságát.

Az ismertetett könyv bizonyára a továbbiakban fontos forrása lesz a helytörténeti és a névtani kutatásnak, nemcsak Baranyában, hanem másutt is.

(*Pesti Frigyes*: Baranya megye helynévtára 1864–1865. A szöveget közreadja, gondozta és a bevezetőt írta: *Csibi Norbert–Gözy Zoltán–Máté Gábor*. Csorba Győző Könyvtár, Pécs, 2019. 423 oldal)

Pesti János

A SZOMBATHELYI POLGÁRI REPÜLÉS TÖRTÉNETE

A közlekedéstörténet a történelemtudomány és a honismeret szerves része. Magyarországon jelenleg kevés professzionális történész foglalkozik a témával, leginkább műszaki végzettségűek járják körbe a történettudomány módszereinek figyelembevétele nélkül. Még kevesebb azok száma, akik történeti módszerekkel a repülés történetét és annak társadalmi és gazdasági hatásait is ismertetik. Ezért e tárgykörben, főleg lokális jelleggel csak kevés színvonalas publikáció született még. A repülés történetét feldolgozó magyar monográfiák száma is csekély.

Szombathely város életében mindig meghatározó szerepe volt a közlekedésnek. A kutatások nagy része eddig a kötőpályás közlekedési eszközökkel foglalkozott. A polgári repülés történetéről ezidáig még nem született monográfia. E kötet egy húszéves kutatómunkán nyugvó hiánypótló feldolgozás. A nem technikátörténeti könyv a XX. századi Szombathely polgári repülésének történetét tárgyalja, fókuszálva a helyi légikikötő és légi közlekedés jelentőségére a város és a helyi lakosság tekintetében, illetve arra, hogy milyen más településekre lehetett menetrendszerű járatokkal eljutni a vasi megyeszékhelyről. A történet csak szükségszerűen érinti a katonai és a sport-

repülést, illetve a repülőmodellezést, mivel ezekről korábban készültek már feldolgozások.

Kalocsai Péter az Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központ habilitált tanszékvezető egyetemi docense. Fő kutatási területe a dualizmus korának (közlekedés)története, különösen a városi tömegközlekedés. Vizsgálatainak fókuszusa elsősorban a Nyugat-Dunántúl, azon belül is szülővárosa és lakhelye, Szombathely. Számos névös publikáció írója, ezt megelőzően a *Közlekedés- és várostörténeti tanulmányok (19–20. század)* címmel jelentetett meg tanulmánykötetet saját írásaiból.

Jelen kötet nyolc kisebb-nagyobb egységre bontható. Az első részben (*A szombathelyi repülés kezdetei – ismerkedés a repüléssel*) Kalocsai a gyökerektől kiindulva, a ballonok és léghajók Szombathely egén való első feltűnéseit ismerteti. A városban először 1901-ben csodálhatták meg az emberek a felettük elhaladó léghajót. Nem sokkal később, 1913-ban már egy szervezett repülőnap keretében 4000–5000 főnyi közönség lehetett szemtanúja egy egyfedelű repülőgéppel végrehajtott légi bemutatónak. A sikeres rendezvények megmutatták, hogy Szombathelyen kedvezőek az adottságok a repüléshez, egy repülőtér létesítéséhez.

A második fejezetben (*A szombathelyi repülőtér létesítése és az első évek [1915–1921]*) arról olvashatunk, hogy a Monarchiával szomszédos Olaszország központi hatalmak elleni első világháborúba való belépése játszott nagy szerepet abban, hogy 1915-ben elkezdődött egy – katonai – légikikötő kiépítése. Polgári célú légi közlekedés így ebben az időszakban még nem lehetett, de 1918-ban elindult az első légiposta-járat Bécs és Budapest között. Mielőtt azonban Szombathelyt is bekapcsolhatták volna, a sok szerencsétlenség miatt megszűnt. A helyi társadalom számára viszont nagy élményt jelentett a fel- és leszálló gépek megfigyelése. A Nagy Háború elmúlása után a